Unudulmazlar

Əzizəni gözləyərkən...

Şəhrizadın 1002-ci gecəsinin nağılı

1979-cu ildə Avropanın Monako knyazlığında qeyri-adi caz festivalı keçirilir. Bu musiqi yarışmasında iştirak edən hər bir ifaçının adı və mənsub olduğu ölkə münsiflərdən gizli saxlanılır. Knyazlığın səsli-küylü Monte Karlo şəhərində yüzdən çox cazmenin günlərlə davam edən yarışması başa çatdıqdan sonra "Ağ royal" mükafatının qalibi elan olunur: Vaqif Mustafazadə!

Heyhat, Vaqif Mustafazadə bu yarışmanın qalibi olduğunu heç vaxt bilməyəcək! Çünki Monte Karloda keçirilən dünya caz festivalından qayıdan cazmen 16 dekabr 1979-cu ildə Daşkənddə konsert verərkən səhnədəcə həyatla vidalaşıb.

O, kiçik qızı Əzizənin şəninə bəstələdiyi "Əzizəni gözləyərkən" adlı kompozisiyasını xüsusi çılğınlıqla ifa edib bitirdikdən sonra başını pianonun dilləri üstünə endirir. Tamaşaçıların sürəkli alqışlarından sonra cazmenin halından şübhələnən aparıcı ona yaxınlaşır və... artıq Vaqif yoxdur! Səhnənin böyük pərdəsi enir. Həmin pərdə 39 yaşlı caz ustasını həyatdan əbədi ayıraraq milyonların qəlbinə köçürür.

Vaqif Mustafazadə 16 mart, 1940-cı ildə Bakıda, İçərişəhərdə hərbçi həkim ailəsində anadan olub. Valideynləri ayrıldığına görə balaca Vaqif musiqi məktəbində piano dərsi keçən anası Zivər xanımın himayəsində böyüyür. Muğam sənətini Üzeyir Hacıbəyovdan öyrənmiş Zivər xanım həm də onun ilk musiqi müəllimi olur.

Vaqif 1963-cü ildə Asəf Zeynallı adına musiqi kollecini bitirib Bakı Musiqi Akademiyasına daxil olur. Təhsil aldığı vaxtlar klublarda avanqard konsertlər təşkil edir, ifalarında klassik caz musiqisinə, bluz və oynaq ritmlərə daha çox üstünlük verir. Klassik cazla İçərişəhərin ruhunu – muğamı qovuşduraraq unikal musiqi icad edən novator bəstəkarı yerli radio-televiziya şirkəti özünə yaxın buraxmır. Ecazkar caz-muğam ifaçısının heyranları getdikcə artsa da, mühafizəkarlar onu tənqid atəşinə tuturlar.

Vaqif caz gecələrində birgə çıxış elədiyi vokalist Nərminə xanımla ailə qurur və bu evlilikdən 1965-ci ildə Lalə adlı qızları dünyaya gəlir. Cazmenin 2-ci evliliyi isə rəhbərlik etdiyi "Sevil" instrumental ansamblının solisti, gürcü əsilli Elza Bandzeladze ilə baş tutur. Bu nikahdan Əzizə Mustafazadə dünyaya gəlir.

Fəaliyyəti Bakı klublarının dar səhnələrinə sığmayan Vaqif, həyat yoldaşı Elzanın dəstəyi ilə ilkin musiqi karyerasını Tiflisdə qurmalı olur. Sevimli sənətindən usanmaq bilməyən pianoçu qonşu ölkənin paytaxtında "Qafqaz" adlı caz-trio yaradır.

Vaqif Mustafazadə Estoniyada düzənlənən dünya cazmenlərinin "Tallin-66" və "Tallin-67" yarışlarının laureatı olmuşdu. 1967-ci ildə Tallin şəhərində mükafatı Vaqifə şəxsən təqdim etmək üçün səhnəyə çıxan məşhur amerikalı caz ustası Dizzi Gillespi onun yaradıcılığını "gələcəyin musiqisi" adlandırmış və gözəl ifaya görə gənc cazmenə öz minnətdarlığını bildirmişdi.

Cazmenin xaricdəki uğurlarından sonra Bakı televiziyası yumşalaraq onu müəyyən şərtlərlə efirə buraxmaq fikrinə düşür. Ekranda görünməsi üçün Vaqif öz lopa bığlarını "redaktə" etməli, cins şalvarının yerinə isə şax kostyum geyinməli idi. Yenilikçi sənətkar televiziya rəhbərliyinin bu şərtlərindən qətiyyətlə imtina edir. Beləcə, sənət aləmində ona qarşı olan süni əngəllər çayır kimi əl-ayağına dolaşır, ömrünü çürüdürdü.

Konsertlər düzənləmək üçün SSRİ-nin müxtəlif şəhərlərinə dəvət alan caz-muğam ustasının şöhrəti getdikcə artır. Vaqif Mustafazadə fenomeninə görə dünya cazmenləri 1969-cu ildə, bu dəfə dahi ifaçının doğulduğu Bakıda "Caz-69" festivalına yığışırlar.

Vaqifin ağır günlərinin dostu olan həyat yoldaşı Elza xanım onu bir an belə tək buraxmır, bütün çalışmalarının arxasında sevgi ilə dayanır. Vaqif Mustafazadə gərgin bəstəçi həyatına və uzaq səfərlərinə baxmayaraq, 1964-cü ildən "Orero" ansamblına, "Qafqaz" caz-triosuna, "Leyli" və "Sevil" qadın vokal instrumental, "Muğam" instrumental ansambllarına rəhbərlik edir.

1968-ci ildə SSRİ-nin bir neçə şəhərində konsertlər verən cazmen 1970-ci ildə məşhur müğənni Rəşid Behbudovla Latın Amerikası ölkələrində qastrol səfərlərində olur. O, 1978-ci ildə Tiflisdə keçirilən caz festivalında 8 yaşlı qızı Əzizə ilə səhnəyə çıxaraq tamaşaçıları valeh edir və "Ən böyük pionoçu" adını qazanır.

Milli muğamımızı klassik Amerika caz musiqisi ilə sintez edərək yeni musiqi növü yaratmış dahi pianoçu Vaqif Mustafazadə 1982-ci ildə ölümündən sonra Azərbaycan Dövlət Mükafatına layiq görülür.

Caz-muğam ustasının ölümündən dərhal sonra "Amerikanın səsi" radiosunda "Caz vaxtı" verilişinin aparıcısı məşhur Uillis Konover bütün verilişi Vaqifin xatirəsinə həsr edir.

Vaqif Mustafazadə və qızı Əzizə Mustafazadənin adı Amerika redaktorlarının imzası altında "Ümumdünya caz ensiklopediyası" kitabına həkk olunub.

Yazımı dünyaca məşhur İsveç pianoçusu Yohanssonun sözləri ilə bitirmək istəyirəm: "Vaqifin olduqca müasir olan musiqisindən həm də sirli, qədim Qafqaz melodiyası axır. Onu dinləyərkən, sanki, Şəhrizadın 1002-ci gecəsinin nağılına qulaq asırsan..."

Murad KÖHNƏQALA